

BÚCSÚ NYÍRI ANTALTÓL*

Tisztelt Professzor Úr! Kedves Tóni Bátyám!

Sokan vagyunk, akik Tőled hallottuk életünkben először a Halotti Beszéd olvasatát és magyarázatát, s így annak első sorait is: *Latiatuc feleym zumtuchel mic vogmuc. ysa pur es chomuv uogmuc*. Nyelvemlékünknak fájdalmas aktualitást ad a mai nap.

A Szegei Tudományegyetem Magyar Nyelvészeti Tanszéke és a tanítványok nevében szomorú szívvel búcsúzom Tőled, tanszékünk nagy tekintélyű, nyugalmazott egyetemi tanáráról, a nyelvtudomány doktoráról, a nagyszerű embertől.

Kevesen érnek meg olyan életkort, s még kevesebben élnek olyan teljes életet, és alkotnak olyan maradandó értékeket, mint Nyíri Antal professzor úr, a hamarosan elmúló évszázad magyar nyelvtudományának egyik legkiválóbb nyelvtörténésze.

Hosszú életutat tett meg, tudományos és oktatói tevékenysége nagy ívű, hiszen nemcsak időben fog át hosszú évtizedeket, hanem kutatási területeinek széles körében és mélységében is. Ezt igazolja az a tény, hogy még a 80-as évek második felében is töretlen munkakedvvel, nagy odaadással vállalt feladatot a magyar nyelvtörténeti speciális képzésben részesülő hallgatók oktatásában. S hogy mennyire szerette szűkebb szakterületét, hogy nyugdíjasként is mennyire élt benne kutatási eredményei átadásának vágya, a tudós kutatói szenvedélye, azt jól mutatja az a körülmény, hogy még tíz évvel ezelőtt, a Debrecenben rendezett VII. Nemzetközi Finnugor Kongresszuson is értékes, nagy érdeklődést kiváltó előadást tartott.

Szentesen született 1907. március 9-én. Szűkebb pátriája nyelvéről és néphagyományairól több tanulmányt tett közzé, ezek közül gazdag anyagával, leletmentő értékeivel és módszertani tekintetben is kiemelkedik „A kiháló szentesi víziélet néprajzi és néprajzi maradványai” című tárgykör-monográfiája. Szenteshez és környékéhez kapcsolódó írásait nemcsak a nyelvtudós szakmai érdeklődése motiválta, hanem legalább annyira a szülőföld szeretete, lakóinak tisztelete is. Ezt szülővárosa is fölismerte, amikor Szentés díszpolgára címmel tüntette ki.

A szentesi diákévek után a szegei egyetem magyar-német szakát végezte el, és itt Mészöly Gedeon hatására kezdett nyelvészettel foglalkozni. Ösztöndíjasként egy-egy tanévet Münchenben, majd a bécsi Collegium Hungaricumban töltött. Már 1933-ban elkészítette „A Winkler kódex hangtana és szótana” című bölcsészdoktori értekezését, amellyel szakmai körökben nagy elismerést vívott ki magának. Egy ideig a csurgói gimnáziumban tanított. A Somogyban töltött években gyűjtötte és állította össze „A zselicségi Szenna és vidéke magyar nyelvjárása” című kötetét, amelyet Balassa József, a nagynevű nyelvjárás-kutató is igen nagyra értékelt ismertetésében, s melyet ma is haszonnal forgathatunk.

Több évig tartó középiskolai tanári munka után lett a szegei főiskola oktatója, s onnan került át 1952-ben egyetemünkre, ahol hamarosan egyetemi tanárrá, majd 1955-ben tanszékvezetővé nevezték ki. Ezt a megbízatást 1977-ig, nyugdíjba vonulásáig

---

* Elhangzott 2000 december 21-én 15 órakor, a Szegei Református Temetőben.

vállalta. Ebben az időben vált tanszékünk tudományos műhellyé, jó közösséggé. Az ő irányításával valósult meg a Müncheni Kódex szövegkritikai kiadása, később pedig ennek a kódexnek a magyar-latin szótára is, amely a 90-es évek elején jelent meg. A nyelvemlékek vizsgálata mellett pályakezdésétől a nyugdíjas évekig egész életművét, kutatói tevékenységét végigkísérte a szótörténet, a szavak és szólások eredete iránti érdeklődése. Sokoldalú elemzésre épített szófejtései meggyőzőek, módszertani szempontból is mintaszerűek. Jelentős munkái láttak napvilágot a nyelvjárás kutatás, a nyelv művelés és a tudománytörténet területén is. Nyíri professzor úr mégis elsősorban kiváló nyelvtörténészként vált ismertté, és így él majd tovább életműve, amíg csak kutatója lesz anyanyelvünk múltjának, történetének. Minden írására jellemző az alaposág, az igényesség, az adatokon nyugvó érvelés, a jól követhető gondolatmenet, továbbá az elődök tisztelete, kutatási eredményeik ismerete és továbbfejlesztése.

Nekünk, akik folytatni szeretnénk Nyíri professzor úr gazdag szellemi örökét, nemcsak tudósként állhat példaképül, hanem emberként, tanárként is, hiszen ha kellett, mindig volt bátorító, megértő szava a hozzá forduló diákokhoz. A kiváló tudós alakja, a jószágos tanár emléke ezért is él tovább sok ezer tanítványában. Hiszem, hogy Nyíri Antal professzor úr egész életműve, diáknemzedékek hosszú sorának átadott tudása a múlt időben is maradandó lesz, ahogy azt Váczi Mihály az „Eső a homokra” című versében a költősorsra olyan találóan megfogalmazta:

*„...osztani magad: – hogy így sokasodjál;
kicsikhez hajolni – hogy magasodjál;
hallgatni őket, hogy tudd a világot,
róluk beszélni, ha szólsz a világhoz.
Széjjel szóródni – eső a homokra –
sivatagnyi reménytelen dologra,
s ha nyár se lesz tőled – s a táj se zöldebb:
– kutakká gyűjt a mély: – soká isznak belőled!”*

Kedves Professzor Úr! Szeretett Tóni Bátyám!

A ránk hagyott örökséget, emlékedet kegyelettel és tisztelettel megőrizzük.
Nyugodjál békében!

Szabó József